

تازه‌های کتاب در مورد خاورمیانه

موضوعات دیگری همچون دیدگاه‌ها و پیشنهاد‌های رهبران حکومت‌های عربی و اسرائیل در باره کشمکش‌ها، نقش سازمان ملل، مسئله پناهندگان، سهمیه بندی آب، حملات در امتداد مرزها، جنگ ۱۹۵۶ در صحرای سینا، درگیری‌های انگلستان و آمریکا در خاورمیانه، و پیشینه جنگ ژوئن ۱۹۶۷ اعراب و اسرائیل نیز مطرح شده است. این موضوعات در تلگراف‌های محرمانه میان مقامات وزارت خارجه انگلستان و رهبران عربی و اسرائیل و نیز صورت جلسات کابینه انگلستان، گزارش‌های دیپلماتهای انگلیسی در خاورمیانه و تبادل نظر مقامات انگلیسی و نمایندگان آنها در سازمان ملل و واشنگتن به بحث و بررسی گذاشته شده است. این مجموعه، که در برگیرنده مرور مقدماتی کوتاه و سودمندی نیز هست، منبع بسیار پرارزشی برای محققان و کتابخانه‌ها است.

Elizabeth Ozdalg. *The Veiling Issue, Official Secularism and Popular Islam in Modern Turkey*. Surrey: Curzon Press, 1998, 105 Pages.

مسئله حجاب، سکولاریسم رسمی و اسلام مردمی در ترکیه نوین،

در جریان انتخابات دسامبر ۱۹۹۵

Patric Toye and Angela Seay, ed. *Israel: Boundary Disputes With Arab Neighbors: 1946- 1964*, 10 Volumes, Slough, UK: Archive Editions, 1995. (Distributed by Norman Ross Publishing, New York, 7000 pages).

اسرائیل: اختلافات مرزی با همسایگان عرب: ۱۹۴۶-۶۴، ۱۰ جلد:

این کتاب ده جلدی، مجموعه اسنادی است که از روی اسناد اصلی موجود در پرونده‌های دولت انگلستان تصویر برداری شده است که بسیاری از آنها قبلاً به عنوان اسناد محرمانه طبقه بندی شده بودند. سازماندهی این اسناد از نظر وقوع تحولات تاریخی صورت گرفته و اطلاعات سودمندی در باره دوران شکل‌گیری کشمکش اعراب اسرائیل به دست می‌دهد. موضوع محوری این اسناد، کشمکش بر سر شکل بندی سرزمینی اسرائیل و همسایگان عرب آن است که آینده فلسطین را نیز شامل می‌شود. با توجه به اختلافات مرزی میان اسرائیل، دولت خودگردان فلسطین، سوریه و لبنان (به علاوه مصر و اردن)، این اسناد از اهمیت سیاسی خاصی برخوردارند. در این اسناد،

A. Jerichow and J. Baek Simonsen, eds. *Islam in a Changing World: Europe and the Middle East*. Surrey: Curzon Press, 1997, 190 pages.

اسلام در دنیای متغیر:

این کتاب متشکل از مجموعه مقالاتی است که در ژوئن ۱۹۹۷ در کنفرانس «اسلام در دنیای متغیر: اروپا و خاورمیانه» در کپنهاگ توسط موسسه امور بین الملل دانمارک و وزارت خارجه این کشور برگزار شد. مهم ترین موضوعات ارائه شده در این کنفرانس، در کتاب کنونی آورده شده است، اما تطابق میان اسلام و هنجارها و ارزش های جهانی، موضوع اصلی مقالات ارائه شده است. علاوه بر این، مسائلی نظیر همکاری و کشمکش درونی میان جوامع اسلامی و کنش متقابل میان اسلام سیاسی و چالش های بعد از ۱۹۸۰ و همچنین افق های همکاری اروپایی - مدیترانه ای در این کتاب مورد بحث قرار گرفته اند.

Keith W. Whitelam. *The Invention of Ancient Israel: The Silencing of Palestinian History*. New York: Routledge, 1997, 29 pages.

ترکیه، حزب اسلام گرای رفاه به بزرگترین حزب در پارلمان تبدیل شد و سپس موفق به تشکیل یک دولت ائتلافی با تانسو چیلر نخست وزیر قبلی از حزب راه راست گردید.

این برای اولین بار در تاریخ بود که یک حزب اسلامی از طریق انتخابات آزاد به قدرت می رسید. به قدرت رسیدن اسلام گرایان در ترکیه، نتیجه احیا طلبی دینی بود که از چندین دهه قبل ادامه داشت. در این فرایند، حجاب به نماد جدیدی برای پاک دینی تبدیل شد، و این برای کسانی که زن بی حجاب را نماد پیشرفت و رهایی می دانستند، ناراحت کننده بود. این کتاب در پرتو کشمکش یک قرن میان سکولاریسم و اسلام مردمی، کشمکش بر سر حجاب را که در سالهای بعد از مداخله نظامی ۱۹۸۰ تبدیل به یک موضوع جنجالی شده است، مورد بررسی قرار می دهد. نویسنده بر این عقیده است که ظهور جنبش اسلامی و خیزش آن به سوی قدرت را نباید تهدیدی برای بنیادهای جامعه مدرن ترکیه در نظر گرفت. در حالی که مجادلات قرن نوزدهم را می توان برخورد تمدن (میان اسلام و غرب) توصیف کرد، مجادلات کنونی در قالب برخی نمادهای فرهنگی جلوه گر شده است که بخشی از یک تمدن تکنولوژیک در حال گسترش در سراسر جهان است.

اختراع اسرائیل باستان: سرپوش گذاری بر تاریخ فلسطین:

کتاب اختراع اسرائیل باستان نشان می دهد که چگونه تاریخ فلسطین باستان تحت لوای جستجو برای هویت یابی اسرائیل از دیدها پنهان نگه داشته شده است. کیت ویتلمن، نویسنده کتاب معتقد است که اسرائیل باستان از سوی دانشمندان به تقلید از الگوی یک دولت ملی اروپایی اختراع شده است. او آن دسته از فرضیات مذهبی و سیاسی را که با تحقیقات دانشمندان تورات شناس در باره اسرائیل شکل گرفته است، فاش می سازد. همین فرضیات بود که به شبکه وسیعی از مطالعات تحقیقی که ادوارد سعید از آن به عنوان «گفتمان شرق شناسی» یاد می کند، کمک کرد. ویتلمن در این مطالعه استدلال می کند که دانشمندان مطالعات توراتی با دیدگاه سنتی خود نسبت به منطقه، به محو کردن سرزمین فلسطین و گذشته فلسطین یاری رسانده اند. مطالعه این کتاب برای گروه وسیعی از خوانندگان، بویژه مورخان، متخصصان مطالعات توراتی (کتاب مقدس)، انسان شناسان اجتماعی و همه کسانی که به واقعیت تاریخ اسرائیل و فلسطین باستان علاقه مند هستند، مفید خواهد بود.

Anoushirvan Ehteshami and Raymond A. Hinnebusch. *Syria and Iran: Middle Powers in a Penetrated Regional System*. New York: Routledge, 1997. 248 pages.

ایران و سوریه: قدرتهای متوسط در یک نظام منطقه ای رخنه یافته:

نویسندگان، روابط ایران و سوریه را در دوران معاصر مورد بررسی و تجزیه و تحلیل قرار داده و در پی این هستند که چگونه این دو کشور خاورمیانه ای پس از انقلاب اسلامی در ایران، در یک اتحاد نامتعارف و علی رغم مخالفت همه اعراب در کنار یکدیگر قرار گرفتند. گرچه نظر غالب در غرب بر این بوده است که سوریه و ایران در دهه ۱۹۸۰ و پس از آن به عنوان کشورهای «سرخ» در خاورمیانه عمل کرده و ثبات منطقه را با تهدید مواجه ساخته اند، اما نویسندگان کتاب در این اثر ابداعی نشان می دهند که در واقع این دو کشور به شیوه ای عقلایی عمل کرده و در صدد بوده اند که به هدف خود، یعنی محدود کردن نفوذ غرب در منطقه دست یابند.

P.J. Vatikiotis. *The Middle East, From the End of Empire to the End of the Cold War*. New York: Routledge, 1997. 296 pages.

خاورمیانه: از پایان امپراطوری تا پایان جنگ سرد:

این کتاب به تحلیل سیاست خاورمیانه در طول پنجاه سال گذشته دست می‌زند. واتیکویس، نویسنده کتاب، یکی از محققان برجسته مسائل خاورمیانه به شمار می‌رود. آشنایی شخصی او با بازیگران اصلی سیاست‌های خاورمیانه‌ای و دانش وسیع او از منابع تاریخی و ادبی عرب، تحلیل وی از سیاست‌های خاورمیانه‌ای را غنا بخشیده است. نویسنده به گونه‌ای موضوعات کتاب را سازماندهی کرده است که جایگاه خاورمیانه در نظم نوین جهانی را به خوبی نشان می‌دهد. موضوعاتی که وی به آنها پرداخته است از قابل بحث‌ترین و جالب‌ترین موضوعات معاصر است. تقابل شرق و غرب و شمال و جنوب، قومیت، مدرنیته و دمکراسی از جمله این موضوعات هستند. کتاب در برگیرنده بسیاری از مقالات منتشر نشده نویسنده و مقالات منتشر شده‌ای است که اکنون در زمره نوشته‌های برجسته در حوزه مطالعات خاورمیانه قرار دارد. مقالات مذکور به گونه‌ای گزینش شده است تا مقدمه جامعی در مورد چشم انداز سیاسی خاورمیانه در اختیار خوانندگان قرار دهد.

Anahit Perikhanian. *The Book of a Thousand Judgements: A Sassanian Law Book*. Costa Mena, CA: Mazda Publishers, 1997, 330 pages.

کتاب هزار و یک قضاوت: کتاب قانون ساسانی:

این کتاب مجموعه‌ای از دعاوی حقوقی مربوط به ایران دوران ساسانی است. متن این دعاوی حقوقی از زبان پهلوی به لاتین درآمده و سپس به انگلیسی نیز ترجمه شده است. مقالات کتاب به ۷۵ نوع پرونده، تقسیم شده و بیانگر تصمیمات حقوقی مربوط به جنبه‌های گوناگون حقوق، نظیر دعاوی مربوط به ازدواج، مالکیت و حقوق جزا می‌شود. به نظر نویسندگان، بسیاری از این موارد دعاوی حقوقی در بدنه اصلی نظام حقوقی جدید ایران به کار گرفته شده است.

Yvonne Y. Haddad and John L. *The Islamic Revival Since 1988: A Critical Survey and Bibliography*. Westport, CT: Greenwood Press. 1997, 295 pages.

احیای طلبی اسلامی از ۱۹۸۸ به بعد:

این اثر در واقع کتابنامه‌ای آثار مربوط به رستاخیز اسلامی، و از آن میان، مطالعات اسلام و دمکراسی، اسلام و فرایند صلح

در زمینه‌های گوناگون علوم اجتماعی به رشته تحریر درآمده است. به نظر نویسندگان، کاربرد روش میان رشته‌ای در مورد موضوع مدرنیته در ترکیه برای درک پیچیدگی آن بسیار ضرورت دارد. نویسندگانی که در این کتاب مقاله ارائه کرده‌اند عبارتند از: نیلوفر گوله پیرامون نقش اسلام؛ یسیم ارات پیرامون نقش جنبش‌رهای زن؛ و مرال اوزیک که به شیوه موسیقی عربی پرداخته، که علی‌رغم در حاشیه ماندن در دوران گذشته هم اکنون در موسیقی پاپ (ترکیه) ادغام شده است. گردآورندگان کتاب اطمینان دارند که با کاربرد این روش میان رشته‌ای، می‌توان به درک کاملی از مدرنیته در ترکیه نایل آمد.

Frauke Heard-Bey. *From Trucial States to United Arab Emirates: A Society in Transition*. London: Longman, 1996, 540 pages.

از دولت‌های متصل‌الحه تا امارات عربی متحده:

این کتاب، تغییر و تحولاتی را که باعث شد منطقه معروف به «دولت‌های متصل‌الحه» در اوایل دهه ۱۹۷۰ به کشور نوین «امارات عربی متحده»، تبدیل شوند، مورد بحث و بررسی قرار می‌دهد. نویسنده

اعراب - اسرائیل، و اسلام و موضوع زن و مرد (جنسیت) است. کتاب در برگیرنده بیش از ۱۲۰۰ فقره اثر است که در سالهای بین ۱۹۸۹ و ۱۹۹۴ انتشار یافته است. در فصل نخست، کتابنامه مطالعات عمومی ارائه شده است و در فصلهای بعدی، کتابنامه براساس منطقه سازماندهی شده و فصلهایی را در مورد افریقا، امریکا، آسیا، اروپا، و خاورمیانه در بر می‌گیرد. کتابنامه‌ها براساس نام نویسنده عنوان و موضوع، رده بندی و شماره گذاری شده است.

Sibel Bozdogan and Resat Kasaba, ed. *Rethinking Modernity and National Identity in Turkey*. Seattle: University of Washington Press, 1997, 270 pages.

باز اندیشی مدرنیته و هویت ملی در ترکیه:

این کتاب در واقع در برگیرنده مجموعه مقالات کنفرانس «بازاندیشی پروژه مدرنیته در ترکیه» است که در سال ۱۹۹۴ در دانشگاه ام. آی. تی برگزار شد. نویسندگان، این مسئله مهم را مورد بررسی قرار داده‌اند که ترکیه تا چه اندازه قادر است تا تعهد خود نسبت به مدرنیته و احساس سنت گرایی خود را با همدیگر ترکیب کند. مقالات این کتاب توسط محققان امور ترکیه

انقلابها و موجهای انقلابی:

مارک کاتز نویسنده کتاب، موج انقلابی اسلامی جاری را که در اثر انقلاب اسلامی ایران در ۱۹۷۹ به راه افتاد، مورد مطالعه قرار می دهد. وی، موج کنونی را با انقلاب مارکسیست - لنینیستی روسیه در ۱۹۱۷، و انقلاب ناسیونالیستی عربی جمال عبدالناصر رئیس جمهور مصر در ۱۹۵۳ مقایسه می کند. نویسنده، احزاب فعال اسلام گرای سیاسی در الجزایر، مصر و تاجیکستان (تا حد کمتری در بحرین، عراق، عمان، عربستان سعودی و تونس) را «انقلابهای خویشاوند» با انقلاب «محوری» ایران توصیف می کند. به گفته نویسنده، «انقلاب خویشاوند» آن نوع انقلابی است که در آن «دولت انقلابی خود را با انقلاب محوری متحد می سازد» (ص ۱۴). به نظر او، انقلابهای گذشته زمانی سقوط کردند که با انقلابهای محوری ۱۹۱۷ و ۱۹۵۲ رابطه وابستگی - خویشاوندی خود را قطع کردند. او سقوط نهایی انقلابهای اسلامی جاری را به دلیل بروز نشانه های مشابه، یعنی قطع خویشاوندی و وابستگی به انقلاب ایران پیش بینی می کند. در بخش پایانی کتاب، نویسنده، در مورد امکان ظهور انقلابهای غیر اسلامی، غیر دمکراتیک و ضد غربی دیگر اظهار نظر می کند.

ضمن توجه به عوامل عمده ای که به شکل گیری این فدراسیون منجر شد، ساختارهای اجتماعی این جامعه را بررسی کرده و تفاوتهای میان روستا، شهر و زندگی قبیله ای را توضیح می دهد، و با تفصیل بیشتری جزئیات کارکردها و مشاغل ساکنان ساحل متصالحه را قبل از شکوفایی عامل نفت و متحول کردن زندگی آنها بررسی می کند. به گفته نویسنده، مشخص ساختن ساختار جامعه و عوامل مؤثر عمده بر زندگی مردم، بویژه در دوران قبل از شکوفایی نفت و تأثیر درآمد ناشی از نفت بر تغییر و تحولات عمیق زندگی مردم، موضوع اصلی کتاب را تشکیل می دهد (ص ۴۱۸). نویسنده، رابطه میان تصمیم گیرندگان با جامعه را نیز بررسی کرده است. کتاب به ده فصل متفاوت تقسیم شده است. فصلهای شش گانه نخست کتاب، بر موقعیت جغرافیایی، ساختار قبیله ای، اقتصادهای سنتی و جنبه های اجتماعی زندگی مردم توجه دارد. شکل گیری فدراسیون امارات عربی متحده و توسعه آن به عنوان یک دولت و یک بازیگر سیاسی در منطقه، موضوع فصلهای هفتم تا دهم است.

Mark N. Katz. *Revolutions and Revolutionary Waves*. New York: St. Martin's Press, 1997, 162 pages.

Lois A. West. *Feminist Nationalism*,
New York: Routledge, 1997. 294
pages.

ناسیونالیسم مبتنی بر نهضت‌رهایی -
برابری زن:

مجموعه مقالات این کتاب، مطالعات
موردی از آفریقا، آمریکا، آسیای شرقی، اروپا،
خاورمیانه و جزایر اقیانوس آرام است و نشان
می‌دهد که جنبش‌های زنان هم در راه حقوق
زنان و هم حقوق هویت گروهی، مبارزه
کرده‌اند. فصل‌های گوناگون کتاب، زن را در
کانون مبارزات ناسیونالیستی دوران معاصر
قرار داده و به آنها نه به عنوان قربانیان این
کشمکش‌های ملی بلکه به عنوان آفرینندگان

و بازآفرینان تحول اجتماعی نگاه می‌کنند.
در این فصل‌ها تلاش شده است تا مفهوم
ناسیونالیسم به عنوان یک مفهوم فرهنگی و
جنسی خاص بازسازی شود. لوئیس وست
گردآورنده کتاب، در بخش مقدماتی بر آن
شده است تا بدون نادیده گرفتن چارچوب‌های
اجتماعی، اقتصادی و سیاسی جنبش‌های
زنان، ناسیونالیسم زن‌گرایانه را به عنوان یک
پدیده جهانی معرفی کند. او مبارزان خاص را
در چارچوب یک نسبی‌گرایی فرهنگی و
جهان‌گرایی اخلاقی معرفی می‌کند.

تهیه و تنظیم: دکتر حمید احمدی

دانشکده حقوق و علوم سیاسی

دانشگاه تهران

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی